

รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น

A Model of Buddhist Subject Management by Online Creative Media of Moral Teaching Monks in Schools, Khon Kaen Province

สุกาญดา เทนอิสสระ¹,

ประยูร แสงใส² และ นิรัช เรืองแสน³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Sukanda Tenissara¹,

Prayoon Saengsai² and Niraj Ruangsarn³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: tenissarasukanda@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้และประเมินรูปแบบ และ 4) ประเมินความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยดำเนินการ 4 ระยะ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 328 รูป/คน จาก 905 โรงเรียน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือทักษะการประเมินผลและให้คำแนะนำที่เหมาะสม รองลงมาคือทักษะการจับประเด็นและคิดวิเคราะห์ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) โดยเน้นทักษะการจับประเด็นและคิดวิเคราะห์ และทักษะการสื่อสารที่หลากหลายมากที่สุด การจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า อันดับหนึ่งคือทักษะการบริหารและจัดการเวลาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น รองลงมาคือทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

* ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 3 กรกฎาคม 2568

2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบหลัก ใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกระบวนการ

3) ผลการทดลองใช้ พบว่าเมื่อปรับปรุงให้มีการประเมินผลงานจากใบงานหรือสื่อการสอนเป็นคะแนนกิจกรรมพิเศษ พร้อมปรับใบงานให้มีใบความรู้แนบและมีการทดสอบก่อน - หลังเรียน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น

4) ผลการประเมินโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่ารูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; วิชาพระพุทธศาสนา; สื่อสร้างสรรค์ออนไลน์; พระสอนศีลธรรม

Abstract

This research aimed to 1) study the current and desired conditions of Buddhist subject learning management using online creative media by moral teaching monks in schools in Khon Kaen Province; 2) develop a learning management model; 3) implement and evaluate the developed model; and 4) assess the appropriateness and usefulness of the developed model. This study employed a Research and Development (R&D) methodology, conducted in four phases. The sample consisted of 328 school administrators and moral teaching monks selected from 905 schools in Khon Kaen Province. Research instruments included questionnaires, semi-structured interviews, and evaluation forms to assess the appropriateness, feasibility, and usefulness of the model.

The research findings revealed that:

1) The current conditions of learning management were rated at a high level overall ($\bar{x} = 3.58$), while the desired conditions were also rated at a high level overall ($\bar{x} = 4.49$) Priority needs ranking showed that flexible learning time management ranked highest, followed by educational technology utilization skills.

2) The developed learning management model consisted of five key components and employed the PDCA quality cycle as the mechanism for implementation.

3) The trial implementation showed that adapting assessment methods to include worksheets or other instructional media as part of special activity scores, along with add-

ing knowledge sheets and conducting pre-and-post tests, enhanced learning effectiveness.

4) Evaluation by stakeholders indicated that the developed model was highly appropriate, feasible, and useful in all components.

Keywords: Learning Management; Buddhist Subject; Online Creative Media; Moral Teaching Monks

บทนำ

การแพร่ระบาดครั้งใหญ่ของโรคโควิด-19 ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสังคมโลก รวมถึงประเทศไทย (Morens et al., 2020) มาตรการสำคัญประการหนึ่งเพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดคือการปิดสถานศึกษาชั่วคราว (Wu et al., 2010) ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการศึกษาทั่วโลกสู่รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์อย่างฉับพลัน (Azhari & Fajri, 2021; Ferrel & Ryan, 2020) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านนี้ได้สร้างความท้าทายหลายประการให้แก่ผู้สอน ผู้เรียน และครอบครัว ทั้งในด้านแรงจูงใจ สุขภาพจิต และปัญหาเชิงเทคนิค (Shawaqfeh et al., 2020)

ในบริบทของประเทศไทย การปรับเปลี่ยนสู่การสอนออนไลน์ได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางเช่นกัน โดยมีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ (Nuankaew, W., & Nuankaew, P., 2021; Ulla & Perales, 2021) โครงการหนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือ "โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน" ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและคณะสงฆ์ โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2565) การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดสูง

จากการสำรวจสภาพปัญหาพบว่า ประเด็นท้าทายที่สำคัญมิใช่เรื่องเนื้อหาหลักธรรมคำสอน แต่เป็นปัญหาด้านวิธีการถ่ายทอด การจัดกิจกรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความสามารถในการประยุกต์ใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ ปัญหานี้ปรากฏชัดเจนใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสอนศีลธรรมสูงวัย และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาเฉพาะแผนกธรรม-บาลี ซึ่งอาจยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ ช่องว่างเชิงสมรรถนะดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในยุคดิจิทัล

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมโดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลสนเทศและแนวทางเชิงปฏิบัติให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบได้นำไปประยุกต์

ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพลวัตของโลกการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยแบ่งกระบวนการออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและพระสอนศีลธรรม จำนวน 328 รูป/คน จากโรงเรียน 905 แห่ง ใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี PNI

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เพื่อเสนอแนะและปรับปรุงร่างรูปแบบให้สมบูรณ์

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาในตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น กับนักเรียนจำนวน 30 คน เป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นกลไกในการดำเนินการ พร้อมประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังทดลองใช้

ระยะที่ 4 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ใช้สอยของรูปแบบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 17 คน โดยใช้แบบประเมิน 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น พบว่า

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะการประเมินผลและให้คำแนะนำที่มีคุณภาพและเหมาะสม ($\bar{x} = 3.73$) รองลงมาคือ ด้านทักษะการจับประเด็นและการคิดวิเคราะห์ ($\bar{x} = 3.63$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) โดยด้านที่คาดหวังมากที่สุดคือ ด้านทักษะการจับประเด็นและการคิดวิเคราะห์ และ ด้านทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย ($\bar{x} = 4.50$) จากการวิเคราะห์ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า 5 อันดับแรกที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือ อันดับที่ 1 ด้านทักษะการบริหารและจัดเวลาการเรียนที่ยืดหยุ่น ($PNI_{\text{modified}} = 0.2792$) อันดับที่ 2 ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการสร้างสรรค์ ($PNI_{\text{modified}} = 0.2764$) อันดับที่ 3 ด้านทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย ($PNI_{\text{modified}} = 0.2712$) อันดับที่ 4 ด้านทักษะการจับประเด็นและการคิดวิเคราะห์ ($PNI_{\text{modified}} = 0.2397$) อันดับที่ 5 ด้านทักษะการประเมินผลและให้คำแนะนำที่มีคุณภาพและเหมาะสม ($PNI_{\text{modified}} = 0.2011$)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น พบว่า

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ที่มีชื่อว่า “MBOM MODEL” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านทักษะที่สำคัญ 5 ด้าน และมีกระบวนการนำไปใช้ 4 ขั้นตอนที่ขับเคลื่อนด้วยวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) โดยรูปแบบและคู่มือการใช้งานได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองความเหมาะสม สอดคล้อง และความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น พบว่า

กระบวนการ PDCA สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากนำรูปแบบไปปฏิบัติ (Do) และทำการตรวจสอบ (Check) พบประเด็นที่ต้องปรับปรุงเรื่องความหลากหลายของสื่อ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมกันปรับปรุง (Act) โดยกำหนดให้มีการประเมินผลงานจากใบงานเป็นคะแนนกิจกรรมพิเศษ, จัดทำใบความรู้แนบไปกับใบงาน และมีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียน ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น “MBOM MODEL” โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$) ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) ซึ่งผลการวิเคราะห์หัดชี้ลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านทักษะการบริหารและจัดเวลาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น รองลงมาคือ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการสร้างสรรค์ และด้านทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้พระสอนศีลธรรมจะมีการปฏิบัติในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังคงมีช่องว่าง (Gap) ที่สำคัญระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติจริงกับสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวีโลศักดิ์ หงส์ศรี, เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง และ ชมพูนุท โมราชาติ (2558) ที่ได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรมที่เหมาะสมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความสามารถในรูปแบบการสอนที่ทันสมัย, ขาดแคลนสื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน, และยังขาดความรู้ด้านเทคนิควิธีการสอนและจิตวิทยา แม้ว่างานวิจัยปัจจุบันจะชี้ว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” แต่การที่ “ทักษะด้านเทคโนโลยี” และ “ทักษะการบริหารจัดการ” ยังคงเป็นความต้องการจำเป็นในลำดับต้นๆ ยืนยันได้ว่าปัญหาที่เคยมีมา ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ และทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้นเมื่อต้องปรับเปลี่ยนสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบเพื่อยกระดับทักษะเหล่านี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมให้บรรลุสภาพที่พึงประสงค์ต่อไป

2. ผลจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “MBOM MODEL” ขึ้นมาได้สำเร็จ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ

2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านทักษะ 5 ด้าน ที่ได้จากการสังเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากระยะที่ 1 คือ ทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย, ทักษะการบริหารและจัดเวลาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น, ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการสร้างสรรค์, ทักษะการจับประเด็นและการคิดวิเคราะห์, และทักษะการประเมินผลและให้คำแนะนำ และ 2) กระบวนการนำรูปแบบไปใช้ 4 ขั้นตอน ซึ่งขับเคลื่อนด้วยวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) การพัฒนารูปแบบนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยได้ผ่านการยกร่างและตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่านผ่านการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การรับรองความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและขั้นตอนต่าง ๆ จุดเด่นของการพัฒนารูปแบบนี้คือการนำวงจรคุณภาพ PDCA มาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุธาสนี โพธิ์จันทร์, 2558) ที่ระบุว่า PDCA เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ สามารถตรวจสอบและปรับแก้ระหว่างทางได้ การนำหลักการนี้มาใช้ทำให้ MBOM MODEL เป็นกระบวนการแบบพลวัต (Dynamic Process) ที่ส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการสอน (Plan), การนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน (Do), การตรวจสอบผลและสะท้อนคิด (Check), และการนำผลมาปรับปรุงพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น (Act) อย่างเป็นวงจร ซึ่งตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องการความต่อเนื่องและยั่งยืนอย่างแท้จริง

3. ผลจากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น การนำรูปแบบ MBOM MODEL ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของกระบวนการ PDCA ที่เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญของรูปแบบอย่างเป็นรูปธรรม ผลการทดลองใช้พบว่า หลังจากนำสื่อการเรียนการสอนไปให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองแล้ว (ขั้น Do) และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ (ขั้น Check) พบว่า การใช้ใบงานหรือสื่อรูปแบบเดียวอาจยังไม่ตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีศักยภาพแตกต่างกัน ดังนั้น ในขั้นปรับปรุงพัฒนา (ขั้น Act) ผู้เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมกันสะท้อนผลและนำไปสู่การปรับปรุงวิธีการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ควรมีการประเมินผลงานที่ได้จากใบงานให้เป็นคะแนนกิจกรรมพิเศษ เพื่อสร้างแรงจูงใจและให้ความสำคัญกับการทบทวนบทเรียน, ควรมีการปรับใบงานโดยแนบใบความรู้ไปด้วย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ ควรมีการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อวัดผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน การค้นพบนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการยืนยันว่ากระบวนการ PDCA ที่ออกแบบไว้ในรูปแบบนี้ใช้งานได้ผลจริงและสร้างให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในทางปฏิบัติ มิใช่เป็นเพียงรูปแบบที่ตายตัว การที่ผู้สอนสามารถนำรูปแบบไปใช้ แล้วพบประเด็นเพื่อนำกลับมาปรับปรุงกระบวนการและสื่อการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ถือเป็นหัวใจของความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รักจิต สุทธิพงษ์ และคณะ (2563) ที่พบว่ากรณีศึกษาติดตามโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทำให้ครูสามารถระบุปัญหาที่เกิดจากการจัดกิจกรรม, หาวิธีการแก้ปัญหา, และค้นพบแนวทาง

การพัฒนาการเรียนรู้ได้ ในทำนองเดียวกัน การทดลองใช้รูปแบบ MBOM MODEL ได้เปลี่ยนวงจร PDCA ให้กลายเป็นกระบวนการ PLC ขนาดเล็กที่ทำให้เกิดการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้จากหน้างานจริง ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีศักยภาพในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพ การสอนได้อย่างแท้จริง

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ผลการประเมินรูปแบบโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ตั้งแต่หลักการและวัตถุประสงค์, องค์ประกอบด้านทักษะทั้ง 5 ด้าน, และขั้นตอนการดำเนินงานตามวงจร PDCA ได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และจะเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุดเช่นกัน เป็นการยืนยันว่ารูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบนั้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานในบริบทจริงได้อย่างแท้จริง การที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้ที่นำรูปแบบไปปฏิบัติโดยตรง ได้ให้การยอมรับในระดับสูงเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบเหมาะสมในเชิงปฏิบัติสามารถนำไปใช้ได้จริง และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่คาดหวังไว้ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ประกิจ อาษา และสุธาวลัย ธรรมสังวาลย์ (2561) ที่ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการผลิตสื่อบนโทรศัพท์มือถือและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งผลการประเมินพบว่า กระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากจากมุมมองของผู้เข้าร่วม ซึ่งชี้ให้เห็นในทิศทางเดียวกันว่า รูปแบบหรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่ถูกพัฒนาขึ้นบนฐานของความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของผู้ใช้ ย่อมได้รับการยอมรับและมีแนวโน้มที่จะถูกนำไปใช้อย่างยั่งยืน มีคุณค่าและพร้อมสำหรับการนำไปขยายผลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานกำกับดูแลและผู้บริหาร ควรนำข้อมูลความต้องการจำเป็น (PNI) ด้านทักษะการบริหารเวลาและเทคโนโลยี ไปใช้ออกแบบหลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรม และนำ MBOM MODEL ไปใช้เป็นกรอบในการนิเทศ ติดตาม เพื่อสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาการสอนที่ต่อเนื่อง

1.2 พระสอนศีลธรรม สามารถนำองค์ประกอบทักษะทั้ง 5 ด้านของ MBOM MODEL มาใช้ประเมินและพัฒนาการสอนของตนเอง พร้อมทั้งนำวงจรคุณภาพ PDCA ไปปรับใช้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีพลวัต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ออนไลน์ที่จำเพาะเจาะจงกับทักษะทั้ง 5 ด้านของ MBOM MODEL แล้วศึกษาประสิทธิผลของสื่อเหล่านั้น

2.2 ควรทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนระหว่างกลุ่มที่ใช้ MBOM MODEL กับกลุ่มที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

2.3 ควรนำรูปแบบไปทดลองใช้ในบริบทอื่น เช่น ต่างภูมิภาคหรือต่างระดับชั้น เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับใช้และขยายผลของรูปแบบต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการดำเนินงานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น" คือ โมเดล MBOM ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในบริบทของโรงเรียนยุคดิจิทัล โดยมีความหมายของแต่ละตัวอักษร ดังนี้

M = Model : แบบจำลองแนวทางการจัดการเรียนรู้

B = Buddhist Subject Management : การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

O = Online Creative Media : การใช้สื่อสร้างสรรค์แบบออนไลน์

M = Moral Teaching Monks : พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โมเดล MBOM ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะการบริหารและจัดเวลาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น
2. ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการสร้างสรรค์
3. ทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย
4. ทักษะการจับประเด็นและการคิดวิเคราะห์
5. ทักษะการประเมินผลและให้คำแนะนำที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ รูปแบบยังถูก ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งเป็นวงจรคุณภาพที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความต่อเนื่อง ยืดหยุ่น และปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ

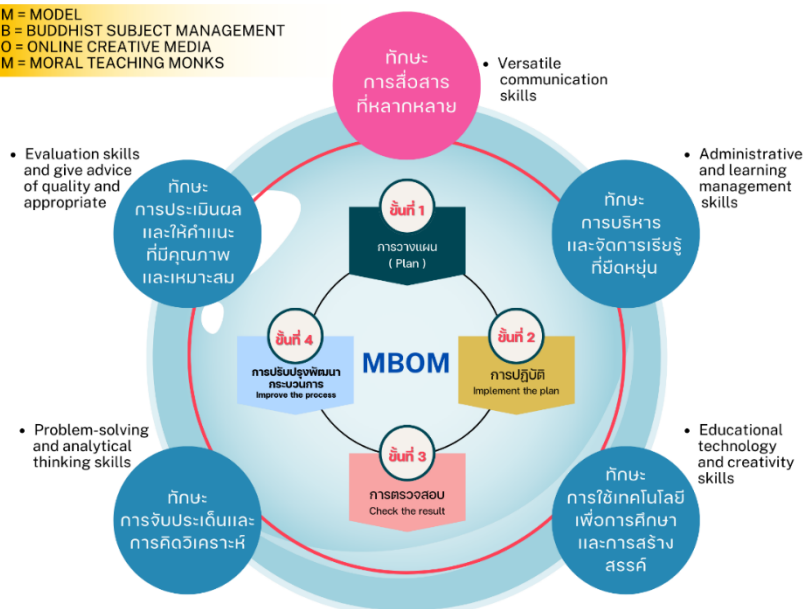
MBOM MODEL

M = MODEL

B = BUDDHIST SUBJECT MANAGEMENT

O = ONLINE CREATIVE MEDIA

M = MORAL TEACHING MONKS

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ใหม่ (MBOM MODEL)

เอกสารอ้างอิง

- ประกิจ อาษา, & สุธาวลัย ธรรมสังวาล. (2561). รูปแบบการพัฒนาครูโดยการผลิตสื่อบนโทรศัพท์มือถือและการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ส่งเสริมศักยภาพในการสอน. วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 17(23), 91-110.
- พระมหาวิไลศักดิ์ หงส์ศรี, เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง, & ชมพูนุท โมราชาติ. (2558). รูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรมที่เหมาะสมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. SNRU Journal of Science and Technology, 7(2), 25-32.
- รักชิต สุทธิพงษ์ และคณะ. (2563). ผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเครือข่ายสังคมออนไลน์ สำหรับครูในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นระยะการเข้าสู่วิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 15(1), 31-46.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2565, 8 มีนาคม). โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ความเป็นมา). สืบค้นจาก <https://www.krupra.net/v3/index.php?url=krupra>

- สุธาสินี โพธิจันทร์. (2558). PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง. Productivity World. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2562, จาก <https://www.ftpi.or.th/2015/2125>
- Azhari, B., & Fajri, I. (2021). Distance learning during the COVID-19 pandemic: School closure in Indonesia. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 1-21.
- Ferrel, M. N., & Ryan, J. J. (2020). The impact of COVID-19 on medical education. *Cureus*, 12(3), 1.
- Morens, D. M., et al. (2020). Pandemic COVID-19 joins history's pandemic legion. *MBio*, 11(3), 12-13.
- Nuankaew, W., & Nuankaew, P. (2021). Educational engineering for models of academic success in Thai universities during the COVID-19 pandemic: Learning strategies for lifelong learning. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 11(4), 112.
- Shawaqfeh, M. S., et al. (2020). Pharmacy students perceptions of their distance online learning experience during the COVID-19 pandemic: a Cross-Sectional Survey Study. *Journal of medical education and curricular development*, 7, 2.
- Ulla, M. B., & Perales, W. F. (2021). Facebook as an integrated online learning support application during the COVID 19 pandemic: Thai university students' experiences and perspectives. *Heliyon*, 7(11), Article e08317.
- Wu, J. T., et al. (2010). School closure and mitigation of pandemic (H1N1) 2009, Hong Kong. *Emerging infectious diseases*, 16(3), 538.